

Prvi odmevi tekmovanja v čast 10. obletnice OF

Po vsej Sloveniji je odziv na razpis šestmesečnega tekmovanja v čast 10. letnici OF zelo velik. V Celju in okolici niso pozabili na tekmovanje. Žal je marsikje preprečil dež prostovoljno delo, ki so ga Frontovci organizirali za nedeljo 1. oktobra, na prvi dan večmesečnega tekmovanja. Kjer se je prostovoljno delo izjalovilo, so se člani množičnih organizacij pomislili, kako bodo tekmovali. V nekaterih delovnih kolektivih so tudi delali v prid tekmovanja.

OF CELJE-MESTO JE DOBRO PRAVILA ORGANIZACIJO TEKMOVANJA

Na seji pripravljalnega odbora za organizacijo šestmesečnega tekmovanja so razdelili celoten teren na 9 sektorjev. Kmetični tereni bodo tekmovali ločeno od mestnih četrti. V prihodnjih dneh bodo imele posamezne skupine množične sestanke, na katerih bodo razpravljali o tekmovanju. Teren Dobrova je bil prvi, ki je sestanek že izvršil. Posamezni sektorji bodo izvolili tekmovalne svete, ki bodo ocenjevali tekmovanje.

V TOVARNI EMAJLIRANE POSODE SO ŽE SPREJELI KONKRETNE SKLEPE

Odlika tega delovnega kolektiva je velika pripravljenost izvršiti predloge Partije in množičnih organizacij v voljo in požrtvovalnostjo. Na sestankih v oddelkih in brigadah, kjer so razpravljali o šestmesečnem tekmovanju, so takoj sprejeli tudi konkretne obveze. Vsi so sklenili predvsem poboljšati delovno disciplino, zvišati produkcijo s posebno paznjo na kvaliteto izdelkov, ter nuditi pomoč KLO in kmetijskim zadrugam. Če ne bo posebnih ovir pri dobavi surovin, bo kolektiv po teh obvezah sodeč z lahkoto obdržal naslov in prehodno zastavo najboljšega kolektiva v Sloveniji.

V oddelku za izdelovanje jeklenih kotlov za centralno kurjavo so sklenili presegati plan povprečno za 8% mesečno. Neupravičenih izostankov ne bodo imeli več. Skrbijo jim dela le eden delavec, ki so mu ponedeljki tako pri srcu, da večkrat ostane doma, toda njega bodo preprečili. Kolektiv tega oddelka bo opravil 50 prostovoljnih ur pri kmetijskih obdelovalnih zadrugah in 100 ur pri delu na KLO.

Brigada Vodiška Karla, bo poleg izboljšanja produkcije opravila 50 prostovoljnih ur pri Frontnih organizacijah in 50 ur pri delu na KLO.

Brigada Pristovnik Marjana v garaži je sklenila opraviti 60 ur pri obdelovalnih zadrugah, tudi brigada Federsberga je sprejela prav tako obvezo.

V Tovarni emajlirane posode so povsem pravilno pristopili k tekmovanju. Organizirali so tekmovanje med najmanjšimi enicami v tovarni — brigadami, ta način bo prinesel tudi uspehe.

V SMARTNEM V ROŽNI DOLINI VEDO V ČEM BODO TEKMOVALI

Frontni odbor je na svoji seji razpravljaj, kako bi najboljši proslavil 10. letnico OF, da bi ne bil med zadnjimi. Pri tem so se pomenili v čem in kako bi tekmovali, da bi to tekmovanje koristilo organizacijski utrditvi in vaški odnosno krajevni skupnosti. V tem mesecu bodo na predvolilnih vaških sestankih Fronte izvolili skupno ljudskih inspektorjev in predlagali članstvu OF, da bi v času šestmesečnega tekmovanja prispevali pri gradnji avto-

busne garaže 1000 ur prostovoljnega dela, 30 voženj, to je 180 voznikovih ur, od tega bi v oktobru izvedli eno četrtino, ostalo pa pozneje. Tudi točke so si postavili; za vsako uro 5 točk, za voznika 15, kar bi zneslo skupaj 1180 ur in 77000 točk. Pri popravilu cest in drugih objektov bi opravili 220 delovnih ur in 120 voznikovih ur, kar bi znašalo 1520 voznikovih in delovnih ur, to je 10.600 točk.

Do volitev vaških odborov Fronte bodo dvignili članstvo na primerno višino, pobrali vso zaostalo članarino in spravili organizacijske zadeve na tekoče.

ŠTORSKI KOVINARJI SO TUDI RAZPRAVLJALI O TEKMOVANJU

Vest o šestmesečnem tekmovanju v počastitev 10. letnice OF je razgibalo ves delovni kolektiv Zelezarne v Storah. Tekmovanje je bilo najvažnejše vprašanje na sejah upravnega odbora podružnice. Zaradi boljšega uspeha so stopili v stik s člani KP, ki so na zadnji partijski konferenci v Zelezarni tudi obravnavali tekmovanje. V soboto 30. sept. je bilo množično zborovanje, kakršnega kolektiv še dolgo ni imel. Na tem zborovanju, ki ga je otvoril predsednik sindikalne podružnice tov. Krivec Stanko, so med drugim navdušeno sprejeli naslednje točke tekmovanja: izvrševanje dnevnih planov brigad, izboljšanje kvalitete izdelkov in izboljšanje delovne discipline. Točno so določili način ocenjevanja, obenem pa komisije, ki bodo ocenjevale rezultate tekmovanja. Pod upravičene izostanke bodo računali tudi tridnevne bolezenske izostanke. V martinarni že tekmuje 12 brigad, v valjarni 12, v mehanični delavnici 8, v samotarni 12, v livarni pa 12 brigad. Seveda tekmujejo tudi po vseh ostalih oddelkih. Delo je oživelo, brigade in oddelki so razgibani. Med najpožrtvovalnejšimi so seveda udarniki — pretekli teden so proglasili 80 novih udarnikov, proglašajo jih vsak mesec, saj ima ta zaslužni kolektiv nešteto resnih borcev za izvrševanje plan-skih nalog.

Na tem zborovanju so tudi razrešili člani ljudske inšpekcije, ki niso bili dorasli svojim važnim nalogam. Izvolili so nove člane ljudske inšpekcije, ki so jih javno predlagali in sicer take, ki niso preveč obremenjeni z ostalimi nalogami. Pomenili so se še o marsičem, o vseh napakah, ki se dogajajo v kolektivu in o metodah, kako jih izboljšati, o pobiranju članarine, o izmenjavi posameznih članov sindikalnih aktivov, ker so bili nekateri člani nedelavni in niso pravilno razumeli niti izvrševali svojih nalog. Na tem zborovanju so bile razdeljene tudi nagrade najbolj zaslužnim članom kolektiva za vestno opravljanje svojih dolžnosti, za vzorno delovno disciplino in pokazane uspehe pri izvrševanju službe. Nagrade je razdelil šef kadrovskega oddelka iz vsote, ki jo je prejel kolektiv kot nagrado za najboljše uspehe v izvršitvi polletnega plana.

Zborovanje je lepo uspelo. Verjetno bo v kratkem zopet kolektiv javno zboroval, ker imajo v programu gradnje novega sindikalnega doma, ki je za ta kolektiv res prepotraben. Da bi članstvo čimbolj navdušili za udeležbo pri prostovoljnem delu, posebno pri gradnji sindikalnega doma, bodo ta nedostatek javno obravnavali. Razveseljivo je, da je pristopilo vodstvo sindikalne podružnice k pravičnim metodam obravnavanja najvažnejših problemov v kolektivu, ker je to jamstvo za vedno lepše uspehe tega vzornega kolektiva.

Zadružniki v Vrbju ne bodo več delali napak

Zadruga v Vrbju je stara že nad štiri leta. Večina zadružnikov se je po osvoboditvi doselila iz Primorske, priključili pa so se tudi nekateri domačini. Dalj časa je bilo v zadrugi opaziti nekakšno razdvajanje. Nastala sta dva tabora. Enega so predstavljal doselenci iz Primorske, drugega pa domačini. Rezultat pa je bil, da so se lani bila polja zelo slabo obdelala. Predsednik zadruge si je šele z leti pridobil izkušnje dobrega voditelja in gospodarja.

V letošnjem letu so se odnosi v zadrugi zelo poboljšali. Hektarski donos vrbske zadruge je poskočil, tako da se danes lahko merijo s soslednjimi kmetičnimi zadrugami. Vzporedno s temeljitim odpravljanjem nepravilnega odnosa med Primorci in domačini, je v vrstah zadružnikov rastla nova vrzel, ki jo bodo prav tako morali odpraviti. Nastala je nekaka razlika med »starimi« in »novimi« zadružniki. Ti dve besedi nista redek pojav v njihovem govoru. Tako razdvajanje in prerekanje daje slab ugled okoliškim kmetom. Morda bi vrbski zadružniki beležili neprimerne večje uspehe, če bi v kati zadržali to ljubosumno tekmo med »starimi« in »novimi«.

Ni dolgo od tega, ko so zadružniki iz Vrbja postali predmet razgovora, malone po vsej Savinjski dolini. Zakaj? Napravili so napako, katero so nekateri vročekrvnejši takoj obsodili za sabotažo. Predsednik zadruge je bil namreč poklican na orožne vaje in za-

druga je ostala brez poglavarja ravno v času, ko je nastopil čas obiranja hmelja. Kot že omenjeno so prišli vrbski zadružniki iz krajev, kjer ljudje ne poznajo te industrijske rastline. Zadružniki so končno opravili delo po svoje. Obrali so samo lep zelen hmelj, slabšeje in porjavelo cvetje pa so pustili na njivi, čeprav je slabša vrsta pridelka prav tako, dobra za pivovarniško industrijo. Ni čudno, da je Savinjska, ta postopek močno razburila. »Hmeza« iz Zalca je poslal na zadrugne njive v Vrbju svoje ljudi, ki so rešili gnitju izložen pridelek. Zadružniki

Uspel partizanski manever v Polzeli

Člani Ljudske tehnike in Zveze borcev iz Celja so po lastni zamisli s sodelovanjem vseh množičnih organizacij pripravili velik manever v Polzeli. Na tem manevru so člani Ljudske tehnike in predvojaške vzgoje dokazali, da njihovo trdo delo ni bilo brez koristi. Ta vojna igra je bila najlepša vaja zmogljivosti posameznih panog ljudske tehnike. Neštete ovire in težave, katere so morali premagati, dežju navkljub, so jim pokazale tudi pomanjkljivosti pri organizaciji in delu, kakor so se pokazale njih odlike. »Operativne« enote so bile odlično povezane s krajevnim ljudskim odborom. Posebno pohvalo zasluži predsednik KLO Polzela, Fonda

CELJSKI TEKMOVANJE

LETO III.
7. 10. 1950
Štev. 40.
CELJE

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE OKRAJEV CELJE-MESTO, CELJE-OKOLICA IN ŠOSTANJ

Odkup belih žit v celjski okolici počasi napreduje

Odstotek doseženih uspehov pri odkupu belih žit se le počasi dviga. Kar prepočasi. Do 50% je šlo še precej hitro, naprej pa kljub številni pomoči krajevnih aktivistov s strani okraja ni več pravega poleta. Kako si lahko razlagamo to vprašanje? Ne bomo se menda zmotili, če rečemo, da so prvotni uspehi plod zavednosti tistih kmetovalcev, ki bi brez posebnega prepričevanja storili svojo dolžnost do države. Od tu naprej je nastal čas za prepričevanje sproti, pri vsakem kmetu posebej, ker tega vaški aktivisti niso delali sistematično že takrat, ko je bilo žito še v klasju. Zavednim spekulantom po vseh smo sami dali dovolj časa, da so lahko svoje pridelke poskrili. Danes se zavoljo tega poslužujemo administrativnih ukrepov, kar je prvič za odkupovalce težko, drugič pa zmanjšuje politični učinek te akcije. Ni dvoma da uspeh pri odkupu zavirajo tudi nepravilno razbiti načrti odkupa, to seveda ne velja za vse KLO, vendar je glavni vzrok slabega uspeha le ta napaka. Še ena slabost je omembe vredna. Tisti kmetje, ki so pošteno dali svoje pridelke državi, še vedno glasno ne izrečejo svojega mnenja o tistih sosedih, ki se odkupu odtegujejo.

Na Gomilskem so odkup zaključili, v Gotovljah pa so oddali celo več

Res je, da so številke predvidenega načrta za oba kraja razmeroma majhne z drugimi kraji, vendar je treba kmete iz obeh KLO pohvaliti. V kratkem času so v obeh KLO dosegli predvidene količine, v Gotovljah pa so dali celo več.

Da se ne bi kdo spotal na majhnem planu, ki so ga ti KLO imeli, bomo navedli KLO Zalec, ki je prav tako obremenjen le z majhno količino, pa so še vedno dolžni 99 kg žita. Naše mnenje je, da teh 99 kg ne bodo zbrali brez pomoči od zgoraj. Če bodo to storili, vzamemo radi besedo nazaj.

Nekateri kraji se močno približujejo zmagi

Poročila so pokazala, da se nekateri kraji močno približujejo popolnemu uspehu. Ponekod so veliko opravili tudi aktivisti z okraja. Navajamo nekaj zelo dobrih primerov, če pa so kje še boljše, naj nemudoma pošljejo poročila.

V Sv. Juriju pri Celju dolgujejo le še 3000 kg. V Vrhnem držijo manjkajočih 1000 kg izrecno največji kmetje. V Petrovčah bodo manjkajočih 1000 kg menda kmalu zbrali. Blagovna ima velik plan, dolguje le še en vagon in izpolnili bodo dolžnost. V Letušu gre trda še za preostalih 300 kg. Tudi v Št. Andražu pri Velenju, so samo za 1000 kg v zaostanku.

Razumni in zavedni kmetje niso čakali na člane Odkupnega podjetja

Kdo rad vidi, da ga nekdo mora opominjati na dolžnost in v najhujših primerih odpreti kašče za pregled? Skrb za življenjske potrebe mest in industri-

je sili odkupne organe včasih tudi do teh skrajnih prijemov. Najpametnejši kmetje so svojo dolžnost storili takoj. Vsak kmet je dolžan izpolniti svojo dolžnost do države.

Posesnik Lesjak iz Slivnice je takoj prve dni pripeljal svoj pridelek. Kmetje, ki so se navadili »biti prisiljeni« so se mu smejali. Danes morda tudi oni čutijo, kako prav je imel njihov »preveč« vesten sosed.

V Sv. Lenartu nad Laškimi, kjer je odkup pravi oreh za člane odkupnih komisij, kmet Martin Cverle ni čakal na obisk aktivistov in organov odkupnega podjetja. Oddal je vse in se ni pritoževal, da mu ni nič ostalo. Njegov sosed Škorja je žito skrli, ker v shrambah ni imel niti toliko žita, kolikor predpis zahteva, a ima bržkone večje njive od Cverle.

V Spodnji Ponikvi se niso pripravili na odkup

Ni kmeta, ki bi žito oddal s tako lahkim srcem, kot bi orehe stresal. Če kmet odda, potem želi, da bo žito na varnem, da bo res prišlo v roke tistim, katerim je namenjeno. V Spodnji Ponikvi je zadruga polna vreč. Kmetje vozijo in poslovdja je že kar nevoljen, če zagleda naložen voz pred vrati. Žito stresa v papirnate vreče, ki se rade raztrgajo, da žito leži po tleh in ga nakupovalci drobijo. Mast imajo v najličnejših posodah in kmetje, ki so pripeljali svinje, so obstali pred vpraša-

Pred volitvami skupin Ljudske inšpekcije

V teh dneh odbori frontnih organizacij razpravljajo, koga bodo volili v ljudsko inšpekcijo, v novi odbor OF, kaj bodo vse napravili v šestih mesecih do proslave 10. obletnice ustanovitve OF. Marsikje bodo že v prvih desetih dneh tega meseca izvolili člane ljudske inšpekcije, kakor so že to storili v Volniku.

Ni države na svetu, ki bi imela tako demokratični organ neposredne ljudske kontrole kakor je ljudska inšpekcija pri nas. Z uvajanjem in prvimi volitvami skupin ljudske inšpekcije lansko leto smo napravili korak naprej v razvijanju in poglobljanju naše socialistične demokracije. Eno leto začetniškega dela na tem polju je za nami. Leto lepih uspehov, a tudi mnogo pomanjkljivosti, nerazumevanja, celo podcenjevanja, ki moramo sedaj pred drugimi volitvami kritično priznati.

Še zdaleč ne moremo biti zadovoljni z delom ljudske inšpekcije v podjetjih. Od strani višjih forumov ni bilo dovolj pomoči sindikalnim skupinam. Pri sindikalnih skupinah je bila še najboljša inšpekcija v podjetju »Beton« na Gomilskem. Člani so se redno sestajali in vsaj enkrat mesečno izvedli pregled v magazinu, ekonomiji, kosehji farmi in tako s pravočasnimi pregledi odpravili marsikatero nepravilnost. Tudi skupina ljudske inšpekcije pri prepoševno pri pregledih v krojaških in mogovniški Zabukovca je bila delavna, čevljarški delavnicah, točilnici, menzi in ambulanti podjetja.

Ne manjka tudi dobrih primerov na vasi. Pričakovani uspehi dela, pa so bili v celoti ali vsaj delno izpolnjeni tam, kjer so se pač ljudski inšpektorji zavedali odgovornosti svojega položaja v korist prebivalstva.

Sestajanska ljudska inšpekcija s tov. Točajem na čelu v Smartnem v Rožni dolini je takoj po izvolitvi začela delati. Na rednih sejah so si naredili načrte pregledov. Po ugotovitvi vzrka štirimesečnega izostanka kontingenta blaga je z njihovim posredovanjem blago kmalu bilo poslano in pravilno razdeljeno, napravili so konec samovoljnosti bivšega lesnega manipulant, ki je brez vednosti KLO odmerjal plan sečnje — to sta samo dva od številnih uspehov te marljive grupe. V Sv. Juriju pri Celju so v krajevni pekarni ugotovili višek 276 kg enotne moke, za katero obrat ni vedel d kod in čigava je. Poskrbeli so tudi, da so se praki odjekli, ki jih je kupila KZ pravilno razdelili. V Laškem so ugotovili, da je otroška restavracija bila namenjena v veliki meri odraslim, v Škofji vasi so pri pregledu obveznih oddaj ugotovili, da kmet Čmer ni bil zadolžen za obvezno oddajo žita od površine 20 a, kjer bi moral posaditi hmelj, na OLO pa je napravil pritožbo zaradi prevlečke odaje žita. V Rečici so napravili številne pregleda v trgovini in delavnicah, v

njem, kam naj jih odložijo. Prostori v Kmetijski zadrugi so premajhni. Tak nered boli pridelovalce, ki pripeljejo svoje blago. Tako poslovanje je slika slabih priprav. Kje je vzrok, ne moremo reči. Da tak nered ni potreben je jasno, saj vendar ni tako težko nabaviti dostojne vreče, sode za mast, a če imajo premalo prostora bi začasno lahko uporabili kak bližnji skedenj.

Primer v Sp. Ponikvi pri Grobelnem ni osamljen. Okraj bo moral skrbeti za pravočasen odvoz žita, ki se v neprijetnih prostorih rado pokvari.

Do zadnjega zrna so mu pobrali...

kroži od ust do ust, posebno v Laški okolici. Take vesti raznašajo naši so-vražniki, ki med ljudstvom vzbujajo popláh, češ, da ne bodo mogli sejati, če jim vzamejo vse.

Morda je res kakšen spekulant zatajnal, da so mu vzeli vse do zadnjega zrna. Morda se je res zgodilo, da so pobrali do zadnjega kilograma tisto žito, ki ga spekulant ni skrli. Odkupne komisije imajo pravico vzeti le količino žita, ki jo kmetovalec po predpisu mora oddati. Vsak, ki tarna, da mu je bilo odvzeto vse žito, se izdaja, da je žito skrli, kajti nihče še ni dobil tako visoke odločbe, da bi znašala ves njegov pridelek.

Toliko torej v vednost onim, ki pomagajo jadikovati »nesrečnejšem«, ki nimajo niti zrna pšenice več.

-k.

Marijagradcu in nekaterih drugih krajih pa so se ljudski inšpektorji zanimali za pravilno porazdelitev davkov, obveznih oddaj in setvenega plana.

To je nekaj primerov dobrega dela. O tem naj razmišljajo v Sv. Lovrencu, Dobju, Planini, kjer so grupe slabo delale, še bolj pa v Pristavi, Sv. Stefanu in Galiciji, kjer skupin ljudske inšpekcije niso izvolili. Mar je tam vse brez napak, da ne čutijo potrebo neposredne kontrole ljudstva?

V okraju je bilo v 148 grupah izvoljenih 568 članov ljudske inšpekcije, od tega 163 delavcev, 152 kmetov-pri-vatnikov, 29 kmetov-zadružnikov. Premalo je bilo izvoljenih žena, komaj 97 gospodinj, ki najbolj čutijo gospodarske težave in birokracijo v trgovski mreži in ki bi lahko marsikatero nepravilnost odpravile.

Da ni bilo večjih uspehov v enem letu delovanja ljudske inšpekcije je več razlogov: partijske, frontne, sindikalne organizacije niso nudile dovolj pomoči, ali celo vlogo ljudske inšpekcije podcenjevale. Ponekod so se vrinili nepošteni in nedelavni ljudje, katerim je bilo samo do nerganja in kritiziranja brez pripravljenosti za odpravo napak.

Sentilj, Loka pri Zusmu—Tinsko in drugod so volili ljudi, ki so bili funkcionarji političnih organizacij, oblastvenih organov in tudi podjetij, ki sami sebe niso mogli kontrolirati, nekateri inšpektorji so se bali zamere funkcionarjev, posamezniki pa tudi spekulantov. Tudi oblastni organi so radi podcenjevali vlogo ljudske inšpekcije — iz nerazumevanja seveda — tako so ljudski inšpektorji v Smartnem poučili pravnega referenta z okraja, da je njihova pravica in dolžnost zanimati se tudi za take primere, kakor je bila samovoljna razširitev parcele od strani Martina Kuglerja na račun javne ceste.

Klub pomanjkljivosti in v prvem letu življenja in dela ljudske inšpekcije v našem okraju, gremo na druge volitve s precejšnjimi uspehi in izkušnjami.

Podjetje MLO Prevoznništvo beleži veliko delovno zmago

Ob prevzemu podjetja so delavci in nameščenci MLO Prevoznništvo zabeležili pomemben uspeh. Z lastnimi silami so s prostovoljnim delom postavili garažo. Vse prošnje na višje oblastvene organe in odločbe IO MLO niso zalegle nič, zato je kolektiv z direktorjem tov. Pipanom na čelu, sam prijel za delo. V času od 15. marca do 7. septembra 1950 so postavili s prostovoljnim delom garažo. Opravljenih je bilo 2641 prostovoljnih ur. Pripeljali so 200 kub. m gramoza in 50 kub. m peska. Zanimivo je omeniti, da je bil pri zidanju zaposlen samo eden kvalificiran delavec. Kolektiv »Prevoznništvo« se je s svojo veliko delovno zmago uvrstil med najpožrtvovalnejše kolektive v Celju.

Če bodo zadružniki v Planini pametno sklepali, ne bodo več dolgo med zadnjimi

Zadružniki v Planini se nikakor ne morejo dokopati do dobrega glasu. V časopisih so jim očitali starokopitnost, včasih sicer ne neupravičeno. Pričakovani smo, da se bodo zadružniki planinske zadruge končno zganili in poboljšali stanje v zadruzi, vendar tega doslej niso storili. Priznati jim je vsekakor treba, da so postali bolj spretni. Letos so se na primer iznajdljivo rešili iz zagate ob košnji, ki jim je pred letom povzročila skrb in zmanjšala ugled. V zavesji, da sami ne bodo mogli pokositi razsežnih travnikov, so sklenili pogodbo z delavci, ki jim bodo tesarili strešna ograjda, oni pa si bodo lahko nakosili zimске krme za živino. Nadalje so se dogovorili s kmeti iz zaveske strani, ki so jim pokosili travnike, s pravico, da so smeli polovico nasušen krmne odpeljati domov. Nekaj krmne so pospravili sami. Otavo so prepuščili upravi gozdov, ki je pokosila vse travnike planinske zadruge. V zameno za to zadružniki dali isto količino kisle krme. Kljub temu, da so rešili zadevo tudi na tako svojevrsten način, je prav, — letos zadružni travniki ne nudijo več verne slike puščave.

Toda ali je vse to potrebno? Je mar treba, da si iz leta v leto belijo glave, kako bodo delali ob pomanjkanju ljudi? Dovolili si bomo predlagati jim, naj se vendar enkrat vzamejo skupaj in odločijo: »Uredili bomo pašnike, kjer bo živina vse leto sama skrbela za svojo hrano, bo bolj zdrava, pripravo krmne za zimo pa bodo lahko poskrbeli tudi s sedanjim številom ljudi.«

Navedeni predlog ni novotarija pisca tega članka. Ze dostikrat so jim najrazličnejši ljudje, ki imajo več smisla za gospodarstvo, svetlovali naj store tako. Pa se držijo zadružniki starih navad kot pijanec plota. Izgovarjajo se, češ, živina bo vse poteptala in podobno. Torej jim le niso zastoj očitali starokopitnost. Zadružništvo mora kazati napredek, ne pa trdovratno vztrajati pri starem.

Ze večkrat je bilo govora, da prevelike ohišnice razbijajo uspešen razvoj zadruge. V tem pogledu tudi na Planini niso v preveč rožnatem položaju. Ohišnicam zadružnikov so prevelike. Ohišnicam so dodelili le orno zemljo v istem obsegu, kot jo imajo v drugih zadruzah s travniki in sadovnjaki vred. Poleg tega imajo pri vsaki ohišnici tudi kravo, za katere preskrbo na zimo dobijo krmno iz skupnih travnikov, ker travnikov pri ohišnicah ni. Nepravilno je, da je bivše privatno gospodarstvo Gašperja Zapuška dobilo pravico do dveh ohišnic. Eno vodi Gašper Zapušek, ki ima ženo in njeno mater v družinski skupnosti, drugo pa

njegov sin z ženo in dvema otrokoma. Obe ohišnici obsegata 106 arov orne zemlje, brez sadovnjakov. Malo verjetno je, da bi se v slučaju, če ne bi pristopili v zadruzo, tudi razdelili na dvoje gospodarstvo. Drug primer je svinjogojstvo zadružnika Gračnarja, ki ima kar 6 prašičev v svinjaku. Podobno je tudi drugod. Vse to razbija delovno silo med ohišnice in skupno zemljo. Zaradi pomanjkanja zavesti poklanjajo ohišnicam več pozornosti, tako da za obdelavo zadružne zemlje preostane bore malo delavskih rok. Ni čudno, če so zadružni prašiči prikrajšani.

Za gradnjo se tudi ne brigajo mnogo več. Ze dolgo od tega, kar so uslužbenec OZKZ očistili pogorišče hlevov na planinskem marofu. Dostavili so jim 20.000 kosov strešne opeke, a hlev še

danes ni pod streho. Uredili so edinole svinjak, medtem ko preostala opeka propada.

Se en primer, kako na Planini gospodarijo po svoje. Lani, ko je bilo sadja toliko, da ga še na ohišnicah niso mogli pospraviti, se ni nihče dotaknil dreves na zadružni zemlji. Letos pa, ko je dreves na ohišnicah prazno, si spet lastijo tepke in lesnike na skupni zemlji, ki je nekoč pripadala gospodarstvu. Najbolj samovoljni so Gračner, Senica in Zapušek, ki so pravtako samovoljno sklepali pogodbe za seno brez vednosti upravnega odbora.

Planinski zadružniki naj to kritiko vzamejo kot dobrohotno opozorilo na napake, kajti nihče jim ne morejati volje do dela. Ni pribito, da se morajo držati teh namigov in ugotovitev. Morda so oni že preudarili kako boljše pot k izboljšanju, morda jo še bodo. Zeli smo samo, da bi planinska zadruza krenila naprej in se uvrstila med dobre kmečke obdelovalne zadruge, ker po-goj za to ima.

J. K.

Več skrbi šolstvu in vzgoji otrok

Smo na pričetku novega šolskega leta. Naše šole so zaživele in v njih s polnim zaletom teče delovno življenje naše mladine in učiteljsva. Pričetek šolskega leta pritegne nase pozornost ne le šolske mladine in učiteljsva, temveč nekoliko tudi staršev. Podoba pa je, da je ta pozornost le kratkotrajna in se omejuje na ugotovitev: otroci bodo morali v šolo. Vsak pričetek in konec šolskega leta, torej neke zaključne delovne dobe, pa bi moral biti velik praznik za vse ljudstvo, ki mu je pri srcu njegova mladina, njegovo šolstvo in njegova kultura; to bi moral biti najpomembnejši dogodek v kraju. Najdešče pa temu ni tako. Šolstvo in šolska dogajanja mi vse preveč radi prepuščamo zgolj učiteljsvu. Za šolo se premalo brigajo najbolj prireditelji, t. j. starši pa tudi naše množične organizacije in celo naša ljudska oblast — krajevni ljudski odbori.

Šola je večina in še marsikje edina prosvetna ustanova, edino kulturno žarišče na vasi. Vendar pa je ta prepuščena sebi, sameva kakor pastorka, njej posveča skrb in se z njo ubija le učiteljica ali učitelj. Šola je sicer ljudska ustanova, saj se v njej uče in vzgajajo otroci vsega ljudstva, ni pa ljudska po odnosih ljudstva do nje. Naše šolstvo bo šele takrat pravo ljudsko šolstvo, ko bo ljudstvo zaživelo s svojo šolo, ko mu šola ne bo deveta briga, temveč zavestno najpomembnejša ustanova za njegov duhovni, kulturni razvoj.

Starši imajo brez dvoma radi svoje otroke, hranijo jih, oblačijo, vzgajajo,

skratka skrbijo za njih in jim utirajo življenjsko pot. To je tudi prav. Ena največjih nalog družine v socialistični družbi je: pravilna vzgoja otrok. Skrb za lastnega otroka pa kaj rada neha pred šolskimi vrati. Staršem je čisto malo mar ali je njihov otrok v šoli v umazani in zadimljeni učilnici, ali tam prezeba, dalje, kako se uči in vzgaja; premalo se zanimajo za to, kako njihov otrok živi in dela v šoli. Moralo bi pa biti drugače! Slehera šolska zgradba bi morala pričati o visoki kulturni stopnji našega ljudstva. Šola bi morala biti v vsakem pogledu najvzornejše poslopje na vasi. Šola bi morala biti ponos vse ljudske skupnosti in slehernega vaščana. Preden se pouk prične, bi se starši, ki jim je mar otrok, morali prepričati, ali je za njihove otroke vse preskrbljeno v šoli, ali so šolski prostori dovolj snažni in zdravi in preskrbljeni za zimo s kurivom. Ako temu ni tako, bi morali preskrbeti, da bi bilo tako; naši učeči se mladinci je treba pripraviti v šoli kar najprijetnejši drugi dom. Sam učitelj tega ne zmore, zlasti ne tam, kjer je KLO nekega sovražno razpoložen do šole, ali pa zanj ne kaže nobenega zanimanja in razumevanja. Dogaja se, da nekateri KLO kaj radi odrinejo šolo iz svojega skrbstva in delokroga, češ, bo že učitelj nekako opravil. Vzemimo samo tisti KLO, ki doslej še ni dal za šolo iz letošnjega proračuna niti dinarja, ali pa onega, ki je dopustil, da so za šolo naložena drva šla po manipulanti v zasebne roke. Tak odnos krajevnih ljudskih odborov in končno tudi staršev ni pravičen ter ne kaže dovolj zrelosti za naš kulturno-prosvetni napredek in odgovornosti napram lastnim otrokom.

Potreba večjega zanimanja in skrbstva za šole tako v gnotnem kakor materialnem pogledu je rodila zamisel ustanavljanja krajevnih šolskih svetov. V svetih pa naj zavzamemo mesta ljudje, ki imajo dovolj volje do dela, več smisla za kulturne potrebe vasi in več razumevanja do otrok. Na starših je sedaj, koga bodo postavili v svete, da bo naše šolstvo tudi v materialnem pogledu na dostojni višini, da se bo ustvarilo čim tesnejše sodelovanje med šolo in domom. Tako bomo ustvarili potrebne predpogoje za uspešno delovanje naših šol, ki imajo nalogo učiti in vzgajati naš naraščajoč v sposobne in zavestne graditelje socializma in tako svoje in svojega naroda srečnejše bodočnosti.

jih napak, toda nekako nerodno nam je, da bi jih odkrito priznali — zato se lovimo in uganjamo polovičarstvo. V privatnih razgovorih in debatah smo ta vprašanja že zdavnaj rešili — do realizacije pa kljub temu še ni prišlo in vse je ostalo pri starem.

Pač, nekaj smo pa zadnje čase vendarle pokrenili in danes pač ne smemo več govoriti, da ljudstvo ne privoščimo zabave in razvedrila. Nasprotno, dejstva govore, da tudi tisti forumi, ki tako dosledno zagovarjajo resno in vi-

Le z uvidevnostjo strank bo mogoče urediti stanovanjske zadeve

Predmet kritike med našim prebivalstvom je tudi poslovanje stanovanjske komisije. Utemeljena, večkrat tudi neutemeljena kritika in diskusija o dodeljevanju stanovanj povzroča izgubo časa strankam, ki prinašajo prošnje in čakajo pred uradnimi prostori stanovanjske komisije. Stalni dnevni naval strank pri stanovanjski komisiji in obremenjenost uslužbencev z rednim delom in s sprejemanjem strank je vzrok, da je postalo delo komisije ne-življenjsko in dostikrat nepravilno, kar je imelo za posledico negodovanje, jok in slično. Večkrat so prošnje tudi birokratično reševali, kar ni v skladu z našo družbeno ureditvijo.

Izvršni odbor je vse te nepravilnosti uvidel. V želji, da bi stanovanjska komisija začela poslovati bolj smotrno in res v korist prosilcev, je Izvršni odbor predpisal stanovanjski komisiji nov način poslovanja. Nov način predvideva, da mora temeljiti vso poslovanje na zakoniti podlagi in da se morajo življenjsko reševati vse prošnje prosilcev. Jasno je, da se tudi po novem načinu poslovanja ne bodo rešeni vsi stanovanjski problemi. Tega ne bo mogoče doseči, ker je stanovanjski fond nezadosten, pač pa bomo občutno izboljšali celotno poslovanje. Stanovanjska komisija ni poslovala od 25. septembra do 5. oktobra. Ta ukrep je bil nujno potreben zaradi tega, da se arhiv in evidenca uredi tako, da bo v bodoče poslovanje razvidno. Prav tako je treba prošnje sortirati po važnosti na grupe, pri čemer je vzeto merilo, da se bodo razpoložljiva stanovanja dodeljevala prvenstveno nujno potrebnim, kot bolnikom in življenjsko ogroženim osebam.

Ko je stanovanjska komisija uredila svoje notranje delo, je pričela poslovati s strankami. Nastane sedaj vprašanje, kako reševati prošnje? Zamisel, ki jo je zaenkrat Izvršni odbor sprejel, je sledeča:

Stanovanjska komisija bo sprejemala prošnje in predloge za dodelitev, utesnjen ali zamenjavo stanovanjskih prostorov le na podlagi konkretnih predlogov. Ko bo nato komisija zbrala vse podatke, preudarila vse dokaze, bo o stvari odločala. Da bo zadeva bolj pojasnjena, navajamo primer:

Janec Vitez, poročen, oče dveh otrok, sedaj stanujoč na Lipovski cesti 50. Njegovo stanovanje obsega malo sobico in kuhinjo v izmeri 15 m². Otroka sta stara od 10 do 12 let. Janec Vitez, ki ima premajhno stanovanje, bo vložil prošnjo za večje stanovanje. Preden bo vložil prošnjo, bo ugotovil, da stanuje Kunc France na Višnji cesti 5 in ima sam z ženo stanovanje obseguje iz kuhinje spalnice in kabineta. V prošnji bo točno navedel, da ima Kunc France na Višnji poti 5 tako stanovanje, kot smo ga opisali in bo predlagal, da se njegovo stanovanje zamenja s Kuncem stanovanjem. Vse ugotovitve bo komisija vzkladila z zakonitimi o stanovanjskih prostorih ter izdala odločbo o zamenjavi in bo tako odločba torej zakonita in tudi življenjska.

Iz gornjega primera je torej razvidno, da stanovanjska komisija ne bo več iskala stanovanj za prosilce, ampak bo izvrševala v glavnem le posredovanje med prosilci. Radi opisanega bo stanovanjska komisija poslovala za stranke od 5. oktobra t. l. dalje le enkrat tedensko. Ta dan bo sprejemala torej le konkretne prošnje in predloge. Nekonkretna prošnja in predloge pa bo takoj zavracala, da ne bodo pozneje stranke izgubljale časa z čakanjem pred vrati

urada komisije in s povpraševanjem o rešenih prošnjah. Neosnovana refleksiranja in potegovanja za boljša in udobnejša stanovanja bodo s tem tudi odpadla. S tem bo odpadlo dosti nepotrebnega dela in stranke ne bodo imele interesa v bodoče obremenjevati urada z raznimi neutemeljenimi prošnjami.

Samovoljni vseljenci v izpraznjena stanovanja brez odločbe stanovanjske komisije bodo najstrožje kaznovani, ob enem pa se bodo morali izseliti. Lastniki stanovanj, ki oddajajo opremljene sobe najemnikom, so dolžni vseljence in izselitve najemnika prijaviti stanovanjski komisiji. Brez nakazila stanovanjske komisije ni dopustno oddajati sob. Stanovanjska komisija bo v najkrajšem času pregledala stanovanjske prostore in vsakega najstrožje kaznovala, kdor ima stanovanje brez nakazila. Vobče bo stanovanjska komisija vsake nezakonitosti strogo kaznovala.

Da bi bilo poslovanje stanovanjske komisije bolj uspešno je potrebno tudi sodelovanje širših ljudskih množic in množičnih organizacij pri reševanju tako perečih problemov, predvsem tereških sekretariatov OF kakor tudi ljudskih inšpektorjev, ki naj bi nudili pomoč in dajali konkretne predloge.

Zdravo in umestno bi bilo, da bi tudi ostali državljani sodelovali s svojimi predlogi pri reševanju stanovanjskih problemov z ozirom na označeni nov način poslovanja stanovanjske komisije.

NE PAČITE SLOVENSKEGA JEZIKA

V soboto zvečer dne 30. septembra je nastopilo SKUD »Brata Simonič« iz Rogaske Slatine v Domu ljudske prosvete. Ne bom se v teh vrsticah dotaknil nastopa samega, ampak samo njihovih lepakov, ki so pozivali ljudstvo na prireditev. Posečam vse javne prireditve, posebno kulturno-umetniškega značaja, zato me je privabil tudi lepak v izložbenem oknu trgovine s čevlji v Prešernovi ulici, ki je vabil na koncert »diplomirane pionirske orkestra«. Posebna slovenščina, ki je odvracala, ne pa privabljal ljudi na prireditev. Čudno se mi zdi, da niso bili niti uslužbenci v tej prodajalni toliko kulturni, da bi očitne napake popravili, predno so lepak izobesili v svoji izlozbi, če ni bil tega prireditelj sam zmožen. —b—

Množične organizacije okraja Celje-okolica priredijo dne 15. oktobra 1950 ob 13. uri v Celju veliko

TOMBOLO

Tombolski dobinki: Motorno kolo 250 ccm, kompletna spalnica, 5 kub. metrov desk, prašič 100 kg telica 250 kg, koža usnja-boks, 3000 kom. strešne opeke, en krupon podplatov, 6 pr. m. drv, 2000 kg premoga, 4 pr. m. drv, 100 kg pšenice, štedilnik, gnojna črpalka, garnitura kuhinjske posode, 3000 kg živega apna, sadni mlin, športni otroški vozček, šivani planinski čevlji (gozjerji), 3 m blaga za moško obleko, dva odojka, 3 m blaga za ženski plašč, ročni voz (nosilnost 100 kg). Poleg tega še 2000 raznih praktičnih dobikov.

Tombolske karte so v prodaji pri vseh kmetijskih zadruzah, okrajnem magazinu, trafikah in vseh krajevnih odborih Fronte. Cena tombolske karte je 40 din. Pohitite z nakupom kart, da ne zamudite ugodne prilike in velikih dobikov.

stavili očitek, da smo častilci Krpe-nove kobile!

S tako repertoarno politiko smo dosegli dvoje: Nudili bomo občinstvu zabave in razvedrila ter privabili v gledališče tiste, ki so se ga doslej izogibali. In čim smo dosegli to, sem prepričan, da bo vsaj del te nove, teatrske publike prihajal tudi k resnim predstavam, s čimer bomo izpolnili eno svojih glavnih nalog kot zavod kulture in umetnosti.

Se ena naloga nas čaka, ki se mi zdi nič manj važna, to so predstave za mladino. Današnja šolska, zlasti predšolska mladina, je v tem oziru prepuščena sama sebi in je zadnji čas, da se gledališče tudi tozadevno zaveda svoje dolžnosti. Spominjam se, da so me v otroških letih gledališke predstave čudežno prevzemale in delovale name in na mojo otroško fantazijo z bajno močjo. Priznati moramo, da so naši predniki nudili mladini tozadevno mnogo več, nego jim nudimo danes mi, dasi je morda res, da so bile mladinske igre po svoji tendenci preidealistične in predidaktične. Danes moramo gledati na to, da nudimo mladini sodobnemu gledanju primeren repertoar, ki pa mora vplivati na razvoj fantazije mladega gledalca in blagodejno delovati na srce našega naraščaja. Ena najvažnejših naših nalog bo torej, da ustanovimo v okviru zavoda, mladinsko gledališče, ki bo z vso resnostjo, s lastnim ansamblom iz vrst mladine same pod našim strokovnim in umetniškim vodstvom vršilo svoje poslanstvo.

Mr. Fedor Gradišnik:

Pred prvo sezono poklicnega Mestnega gledališča v Celju

(Nadaljevanje)

Odkrito si moramo povedati v obraz napake, ki smo jih zagrešili, ker tako jih bomo mogli popraviti. In popraviti jih moramo, če hočemo biti progresiven kulturno-prosvetni zavod. Zadnje čase opažamo, da se napaki, ki smo jih tozadevno zagrešili, pričnemo zavedati. Tudi na višjih forumih uvidevajo, da je treba dati ljudem, ki imajo itak od jutra do večera skrb in trgeda dela dovolj, tudi malo oddiha, razvedrila, veselja in smeha! Tem laže bo naš človek prenašal tegobe vsakdanjega življenja, če bo vedel, da se sem in tja lahko po mili volji sprosti in nasmeje. Toda kakor vedno smo tudi tokrat — se mi zdi — šli iz ene skrajnosti v drugo. Prav mi Slovenci, o katerih je znano, da smo v vsakem oziru bolj papeški od papeža samega, smo bili glede ljudskega repertoarja naših gledališč vseh pet let po osvoboditvi tako nepristopni, da smo odklanjali vse, kar ni bilo priznано kot visoko kvalitetno in smo odrekali vsem delom, ki služijo gabavi delovnega človeka, vsako umetniško ceno. Poglejmo, kako je po drugih republikah naše države, ali ne opažamo, da n. pr. Hrvatje čisto drugače razumejo repertoarno politiko svojih gledališč nego mi? Zakaj na primer uprizarjajo v Zagrebu operete, o katerih je pri nas na gotovih prosvetnih forumih kakorenjeno mnenje, da ne spadajo kot lahko glasbena dela na

slovenski oder? Kljub temu n. pr. ljubljanski radio zabava dnevno s celimi ciklusi operetne glasbe Straussa, Lehara, Kalmana itd. Zakaj opereta v radiu — v gledališču pa je prepovedana? Zakaj dostikrat prav nič duhoviti

Umetniško in upravno vodstvo na prehodu v poklicno Mestno gledališče

(manjka prof. Tine Orej)

zabavni programi naših radijskih humoristov? V gledališču pa bi morali uprizarjati samo taka dela, pri katerih mora občinstvo le razmišljati, razglabljati visoke probleme in se vračati domov utrujeno in nejevoljno? Kazno je, da se zavedamo svo-

soko literarno linijo slovenskega gledališkega repertoarja, uvidevajo, da je potreben današnjemu človeku tudi smeh, in tako vidimo, da imamo danes v Sloveniji že kar tri vesela ali zabavna gledališča — v Ljubljani, Mariboru in Ptuj — in kakor kažejo znamenja,

Ob 30letnici koroškega plebiscita

Krivičnega koroškega plebiscita nismo in ne bomo nikdar priznali kot rešitev koroškega vprašanja

Prof. Janko Orožen:

KOROŠKI PLEBISCIT - DAN NARODNE NESREČE

Alko hočemo prav doumeti vso nesrečo, ki nam jo je 10. oktobra 1920 prinesel koroški plebiscit, ga moramo motriti pod vidikom naše celotne zgodovine: vprašati se moramo, kaj nam je Koroška bila in kaj je privedlo do nesrečnega izida plebiscita.

Koroška je zibelka naše državnosti. Zaradi nevarnosti, ki je pretila od zapada, so se slovenska koroška plemena že v VII. stoletju združila v trdnjše politične enote, koroškem vojvodstvu. Iz samo delno ohranjenih sporočil lahko spoznamo, da je to vojvodstvo obstajalo okrog 200 let in da je privlačilo k sebi tudi Slovence iz drugih pokrajin. Toda tudi potem, ko so Slovenci podlegli tuji sili, je moral osvajaalec še nekaj stoletij voditi račun o njihovi družbi — to vidimo iz ustoličenja na Gosposvetskem polju, ki nam pod tanc obredov vendar le kaže moč svobodnega kmečkega stanu. Ko je izginilo ustoličenje, je bil tudi konec kmečke demokracije na Koroškem.

Tedaj je bila vsa severna in zapadna polovica dežele že ponemčena. Toda njen južni del je še ohranil popolnoma slovenski značaj. Leta 1850 je bil Celovec še bolj slovenski nego nemški in njegova okolica je bila še popolnoma slovenska. Gosposvetsko polje so še orali naši ljudje.

Nesrečo je začela prinašati šele druga polovica XIX. stoletja. Tedaj se je vladnemu sloju habsburške monarhije pridružil nemški nacionalizem, ki ji je imel svoj cilj: doseči Trst in Solun. Največja in najučinkovitejša je bila nemška napadalnost na Koroškem. Deželna samouprava je bila toliko močna, da je v polni meri osvobodila to napadalnost, a napadalna fronta je bila na Koroškem posebno široka. Tako se je moglo zgoditi, da je velikemu razmahu, ki ga je v petdesetih in sedemdesetih letih preteklega stoletja dosegel narodni prerod na Koroškem, sledila doba najtrše boja za narodno samo-

Tisti voditelji, ki so imeli tedaj v svojih rokah usodo naroda, so bili v vprašanjih mednarodne politike neizkušeni, zato se v položaju, v katerem so se znašli, niso prav spoznali. Mislili so, da bomo na severu z lahkoto dobili, kar bomo zahtevali, brez kakršne koli borbe. Odtod dejstvo, da smo prav malo storili za obrambo Koroške, številno borbo, ki jo je hotelo zavarovati, je bilo premajhno. Majstrov poziv na merodajnem mestu ni našel dovolj odziva.

Nasprotnik je pa proti določbam premirja začel pokalcat pod orožje namodnostno fanatične množice in posrečilo se mu je, da je iztisnil iz dežele naše borce, ki so osebno v resnici dali vse iz sebe. Ko smo v maju končno dobili pomoč od centralne vlade iz Beograda in z lahkoto pregnali iz Slovenske Koroške nemške napadalce, je bilo že prepozno.

Nehote je prišel v vrsto naših nasprotnikov tudi ameriški prezident Wilson. Čeprav je bil po poklicu profesor zgodovine, ni prav doumel etičnosti in tragičnosti naše borbe. Zanesel se je na poročila svoje štirilanske komisije, ki je Koroško obiskala v času, ko so v njej gospodarile nemške tolpe.

Tako so se na mirovni konferenci odločili za plebiscit. Naši predstavniki pri tem niso bili dovolj pozorni, kajti dovolili so, da se je v senzerensko mirovno pogodbo vstavila določba, naj se po končanem plebiscitu ne upošteva rezultat v posameznih občinah, kakor je bilo pri drugih plebiscitih.

Pri izvajanju plebiscita si pridobili prvo besedo Italijani, ki so videli v nas svoje glavne bodoče nasprotnike.

Ze v pripravljanju plebiscita so se vršile nemogoče stvari. Na zahtevo plebiscitne komisije so odprli mejo plebiscitne cone A. Vso kolo so so preplavili nemški agitatorji. Prihajali so iz vseh strani in so razpolagali z ogromnimi denarnimi zneski. Največ so agi-

visovanje volilnih upravičencev podaljša za nekoliko dni. Te odločbe so se v polni meri poslužili nasprotniki, vpisovali so svoje v velikem številu, med njimi take, ki v coni A sploh niso imeli prava glasovanja. Slovenci pa o tej odločitvi niso bili obveščeni.

Po izvršenih volitvah so skrinjice prenašali Italijani in oni so tudi glasove šteli. Vlada avstrijske republike ni zaman nagradila vodje italijanske delegacije, nekoga rimskega kneza, z razkošno vilo ob Vrbskem jezeru, ni zaman dajala nagrade tudi njegovim pomagačem.

Kljub vsemu temu smo imeli večino na južni strani Drave in Vrbskega jezera.

Kaj je potem sledilo, nam je še živo v spominu. Vemo tudi, da so koroški Slovenci v drugi svetovni vojni storili svojo dolžnost. Tri tisoč partizanov in stotine izgnanih in ubitih to jasno izpričujejo. Zopet so nas pustili na cedilu tisti, ki bi nas morali podpreti. Pozabili so na svojo moralno dolžnost, pustili so v nemar dejstvo, ki je vredno vsega upoštevanja: naš položaj v klesah med dvema imperialistično razpoloženima narodoma, ki še imata kapitalistični režim.

Prepričani smo, da bo naše ljudstvo na Koroškem preneslo tudi to zlo. Izkušnje zadnjih desetletij so zanje dragocene. Tudi mi nanje ne bomo pozabili. Pričakujemo, da bodo tudi Avstrijci našli v bodočnosti pravilnejšo smer svoje politike v narodnih vprašanjih, saj bi bilo zares čudno, ako bi jih zgodovina prav ničesar ne bila naučila.

Prof. G. Grobelnik

»Pojdam u rute«

Trideset let že pišemo od nesrečnega koroškega plebiscita. Trideset let odkar nam Gospo sveto so izrgali z lažjo in v okencih so nageleci zajokali« (R. Maister). Trideseta jesen že teče, ko se v zraku nad adjovimi strnišči na Koroškem »preliva nešteto prelepih barv, najlepših, kar jih premore jesenska narava« (Prežihov).

Koroška... Iz prvih šol jo poznamo kot del starodavne slovenske kneževine Karantanije, poznamo jo po koroških vojvodah, ki si jih je koroški slovenski kmet v svojem jeziku volil in unešal ob. Knežjem kamnu pri Krnskem gradu in ob vojvodskem stolu blizu Gospe svete. Učili smo se, da je bila središče slovenske zgodovine v zgodnjem srednjem veku. Potem smo zvedeli za koroške bukovnike, »poredne pavre v Korantane«, kakor je bil Drabosnjak, ljudsko-prosvetne delavce v najlepšem pomenu besede, ki so s prepisovanjem in prevajanjem pa tudi z izvirnimi spisi skrbeli za duševno hranje svojih rojakov...

Ko je Hitler razdelil Slovenijo na dva dela in jo pregradil z visokim plotom, smo o Koroški malo kaj zvedeli. Bili smo se za Korošce, da bi ne zapadli fašizmu in bili smo se za tiste, ki so ostali zvesti Slovenci, da bi jih fašizem ne iztrebil. Čez koroško deželo je legel zagoneten molk. Toda, čuj! Tudi ob Dravi je počila partizanska puška in »po grobovih davno spavajoči

Oton Zupančič

Korotan v srcu

Kadar se v srcu spomnim Korotana, odpre se mi globoka v prsih rana, iz nje pa pesem, jok in kletev vre, up in ljubezen, nikdar ni ugnana.

Iz brezna mojih bolečin odmeva zvon gosposvetski; mračen zbor prepeva vsakdanje zgodbe: rušijo se orhi, vasi podirajo se v noč iz dneva.

Od severa se diji roj za rojem usiplje in po ljudstvu pada mrojem; kdo brani pravdo vdove in sirote? Kdo si je p svesti, da stoji na svojem?

Zorni se gora, vnovič se pogrezni, mesto in grad ose zavezni — skozi posipa in razvala plast, mlad rod prebija o novi se ljubezni.

Ob Dravi partizanska puška poč, in po grobovih davno spavajoči se dramijo: »Spet gre za staro pravdo! Pokonci! Z njimi! zdaj se naj odloči!«

Kdaj res ta dolga borba bo končana? Naj se mi nikdar ne zaceli rana, naj peče me, naj spati mi ne da — ne izpustim iz srca Korotana.

Otok na Vrbskem jezeru

bitnost. Ta borba je bila hkrati socialna borba, kajti napadalec je bil oborožen in podprt z vsemi sredstvi, ki jih je nudilo kapitalistično gospodarstvo bogatejšemu narodu in tujemu državemu aparatu.

Ob koncu prve svetovne vojne je nastala možnost popolnega zgodovinskega preloma tudi za našo Koroško.

tirali z gesli o prirodni enotnosti in nedeljivosti Koroške in s trditvijo, da se Avstrija pretvarja v moderno svobodoljubno in nemilitaristično državo, medtem ko bi koroški Slovenci, ako bi glasovali za Jugoslavijo, prišli v sestav reakcionarne militaristične kraljevine. Težek udarec za koroške Slovence je bila tudi odločitev komisije, naj se

se dramijo: »Spet gre za staro pravdo! Pokonci! Z njimi! Zdaj se naj odloči! Dro! Koroški nočejo umreti! — Ze smo čutili, da je na Koroško končno »prišla ta luha vigrad... Ali glej! zaradi izdajstva Sovjetske zveze smo jo izgubili zopet. Toda nismo se ji odrekli. Dro! Mi hočemo živeti! — — —

Ne bi rad bil osebno, toda kadar je beseda o Koroški, oživi v meni naslednje doživljaje: Bilo je jeseni 1939. Zagrebški visokošolci smo se vračali s pevske turneje po zapadni Evropi. Večer in noč zadnjega dne potovanja smo prebili v vlaku skozi Hitlerjevo Nemčijo. Enakomerno drdranje vlaka nas je kaj kmalu zajbalo v trdno spanje. Se enkrat sem videl Landseerjeve pse iz londonske National Gallery in Botticellijeve anjele, ki so se mi smejali... In kmalu potem, ko se je na oknu brzega vlaka prislomila že trda noč, je stopil v oddelek sprevodnik. Prvi sem planil iz blodnih sanj in zaklical smrčnim tovarišem: »Fantje, vozne karte!« — »Saj se tako ne mudi,« me je potrpečljivo pomiril sprevodnik. »O, znate slovensko...« Sprevodnikova hitlerjevska uniforma je preprečila, da bi pozabil, da smo še v Nemčiji. Zasklelo

me je, kakor da se vozimo z doma in me domov. To je blagoslov naše Koroške — naša kri, naše lice, naša čista preprostost, Ampak — dro, nočejo umreti! — — —

Koroška... »Svet, ki je zaprt z visokimi gorami, njihova predgorja pa so pokrita s širokimi črnimi gozdovi, ki dajejo deželi svojo čudnolepo, črnkasto barvo. Med planinami je veliko jezer, ki imajo zelenkaste vode in ki neprestano nekaj prisuškujejo. Po dolinah se penijo bogate reke, ki si utirajo pot proti vzhodu. Naše podjunske in naše celovško polje pa je tako bogato in tako košato, da se ti zdi kakor brezmejna poljana, kjer se stekajo ravnine vsega sveta« (Prežihov).

Obrazek koroške dečve sklonjen nad cvetico in znamenje sredi sanjajočega polja ter bel oblak nad zelenim pobojem je motiv, ki mu je mojster Gaspari dal naziv »Koroška pesem«. Da, ker tega dela naše zemlje ne morejo dovolj predočiti ne besede in ne čopič in paleta, ampak jo je moči najlepše izraziti le z njeno pesmijo. Zato so se tudi Prešernovci odločili obuditi spomin na nepozabno Koroško s koncertom izbranih koroških pesmi za mešani oz. ženski in moški zbor. Na sporedu so tudi dve, tri deklamacije. Uvodno besedo v spominski večer pa bo imel direktor guštanjske gimnazije dr. Fran Sušnik.

KOROŠKI VEČER BO V PONEDELJEK DNE 9. OKTOBRA
OB 20. URI V DOMU LJUDSKE PROSVETE

Koroška nemška propaganda je trdila, da se koroški Slovenci ne udeležujejo slovenskega slovtvenega, znanstvenega in kulturnega življenja.

Na Koroškem pa je že pri ustoličenju koroških vojvod do 13. stoletja sled praslavanske obredne pesmi.

Brziški spomeniki, ki so nastali konec 10. stoletja, so doma na Koroškem in nam kažejo, kakšen je bil jezik tedanje dobe, ki je še ves starinski in je še podoben makedonskemu narečju, ki sta ga pisala solunska brata sv. Ciril in Metod.

V slovenskih narodnih baladah do 12. stoletja ni zaslediti nemškega vpliva. Ceravno je doba do slovenskih protestantov suha, je vendar narodna pozemlja tudi na Koroškem že tedaj živele in je bogata.

Ko nastopi revolucionarna doba protestantizma, ustanovi koroški plemič baron Ivan Ungnad iz Žovneke pri Doberli vesi v Urachu na Würtenberskem slovensko-hrvatsko tiskarno. Koroški deželni stanovci so prevzeli skoraj petino stroškov za Dalmatinovo biblijo in dobili tristo izvodov, vseh je izšlo 1500. Koroški protestantski pridigar župnik Janž Fašang je sodeloval pri reviziji Dalmatinove biblije. V dveh vaseh pri Podkloštru živi še sedaj nekaj slovenskih protestantskih družin. Slovenski protestanti so dali v Celovcu pod Jožefom II. tretjico tatisniti Karšanske lepe molitve, ki jih je svoj čas izdal Dalmatin. Duhovna bramba in Kolomonov žegen sta zvezani s protestantsko slovensko knjigo in njenim jezikom. Dikaj jezuitskih šol v Celovcu deklamirajo slovenske pesmi l. 1605. Imamo tudi nekaj slovenskih prasežnih obrazcev: Vetrinjsko prisega za priče (1601—1609) fevdno prisego krškemu škofu l. 1653 in prisego slovenskih tržanov iz Zelezne Kaple. V Celovcu so na novo izdali Megiserjev slovar leta 1744 in

Dr. Fr. Kotnik

PREREZ KOROŠKEGA SLOVENSKEGA SLOVSTVA

prevedli Bohoričeve slovnico na nemški jezik. Iz začetka 18 stoletja imamo prepise iz Kreljeve postile (1566) in iz Tuščakovega molitvenika, Kolomonov žegen leta 1740, Duhovna bramba leta 1750 je obečala popotnikom pomoč na suhem in na morju, Kolomon pa naj bi varoval vojske smrti v vojski.

Okoli l. 1750 pa se prične precej bogata bukovniška književnost. Tedaj je l. 1750 nastal Leški rokopis, l. 1754 je sestavil Luka Maurer iz Podkloštra slovensko cerkveno pesmarico, l. 1767 je prevedel kmet Matija Zegar Antikrista, Andrej Gorčnik iz Podpečje vesi pa je prevedel Mathiolijeve Arniske bukve, ki jih je l. 1769 prepisal Matija Krajnc, tudi Šenblinje bukve so krožile med koroškimi Slovenci. Tiskana literatura je ljudem premalo nudila, zato so si sami pomagali s prevodi in sestavki.

Andrej Suster Drabosnjak l. 1768 do l. 1825 je združil v svojih spisih skoraj vse pretekle literarne struje. Ustanovil je na Kostanjah gledališko družino, ki je igrala njegove ljudske igre od leta 1826 do 1935. On je ustanovitelj slovenske koroške ljudske drame kakor Linhart v Ljubljani umetne. Mož je živel v francoski iliriji, ki je dajala kulturnemu življenju več prostosti. To kulturno življenje je njegov revolucionarni verz v Svojenjem Obaceju. Prevajal je tudi ljudske knjige: Historijo o lepi Mageloni, o večnem šustarju Ahasveru in o Kralju Matjažu (Frideriku Barbarosi). Kar so bukovniki napisali, pome-ni osamosvojitvev od nemškega jezika, ki ga ljudstvo ni razumelo. Drabosnjakov sodobnik je Miha Andrejaš (1762 do 1821), tkalec iz St. Jakoba v Rožu, naslednik pa Franc Leder Lisičjak iz

Globalnice v Podjuni (1844 do 1908). — Centralna osebnost v prvem obdobju narodnega razsvetljenja je Ožbald Gutsmann (1727—1790). Dokončno je uredil sestav slovenske sklanjatve, izločil zvalnik in ablativ in določil mestnik v slovensčini. Njegova slovenska slovnica l. 1777 je najboljša opisna slovnica in odlično delo, druga izdaja je izšla l. 1786 v Celju. (Ali jo ima Studijska knjižnica?) Trajne zasluge za slovenski književni jezik pa si je pridobil s svojim slovarjem 1789. Pomagal je, da so se vsi Slovenci združili v narod s skupnim književnim jezikom.

Iz nemškega nasilja je vzrasla pri Slovanih romantika. Njeni koroški zastopniki so Jarnik, Grundtner in Schneider. Temu se pripisuje celo drama Ulrik grof Celjski, a rokopis je izgubljen. Edina izven kranjska Čbeličarja sta Jarnik in Schneider. Urban Jarnik (1784—1844) je bil pesnik, narodopisec, zgodovinar in jezikoslovec in delavec za versko, umsko in gospodarsko izobrazbo mladine in ljudstva. Prešeren ga je zelo cenil kot pesnika, bil je bolj nadarjen pesnik od Vošnjaka. Škoda, da ni imel kakor Vodnik mentorja. Izdal je 2 slovarja in objavil v Vrazovem Kolu (l. 1842) prvo dialektološko razpravo: »Obraz slovenskega narečja u Koroškoh«. Razen tega je spisal še mnogo drugih knjig. Poleg Vodnika in Ravnikarja je bil najvplivnejši slovenski pisatelj.

Ko je leta 1821 prišel Slomšek v celovško bogoslovje, je dal za preroditeljsko vneto na Koroškem mnogih pobud. Vodil je privatni tečaj za pouk slovenščine. Policija ga je zaradi tega nadzorovala. Najdelavnejša in najvpliv-

nejša med Slomškovimi učenci sta bila Matija Majar in Andrej Einspieler. Majar je bil ob enem Jarnikov učenec in je postal eden najpomembnejših slovenskih narodopiscev. Leta 1848 je prvi sprožil zahtevo po enakopravnosti slovenskega jezika.

Anton Janežič pa je eden najodličnejših delavcev vseh časov za slovensko jezikovno kulturo in za organizacijo slovenskega književnega dela. Ko je prvi poskus slovenskega leposlovnega lista celjska Slovenska Čbela leta 1850 prenehala, je sredi istega leta Janežič obnovil Slovensko Bčelo. 1852 je stopil Bčeli na stran še Einspielerjev Solški prijatelj, časopis za solo in dom, pozneje »Slovenski Prijatelj«. Pri Janežičevem Slovenskem Glasniku (1858 do 1868) pa so že sodelovali najboljši pesniki in prozaisti. Glasnik je polagal temelje slovenski povesti in noveli. Janežičevo »Cvetje iz domačih in tujih logov« (1860—1867) pa je v 22 zvezkih objavljalo izvirno slovensko leposlovje in prevode iz klasičnih in svetovnih jezikov. V njem je izšel prvi slovenski roma, Jurčičev Deseti brat. Janežič in Einspieler sta med ustanovitlji Mohorjevega društva in Družbe, ki je isto tako združevala najboljše slovenske pisatelje. V politični zgodovini je Einspielerjev »Slovenec«, ki je izhajal od 1865 do 1867 v Celovcu zelo pomemben. Pozno mu je zrastle naslednik »Mir« (1882 do 1920). Glasnikov naslednik pa je bil Besednik (1869—1978). Ko je prišel dr. Jakob Šket za profesorja v Celovcu, je skušal obnoviti »Kresom« (1881 do 1886) Janežičevo izročilo, kar pa se mu ni posrečilo, ker je začel zvo-niti v Ljubljani »Ljubljanski Zvon«, ki

je združil najpomembnejše pisatelje in pesnike. Od leta 1852 do 1919 pa je delovala v Celovcu Mohorjeva družba. Njen pomen za slovensko ljudsko književnost in za občno izobrazbo vsega slovenskega naroda je očiten.

Šket je spisal po slovenski narodni pripovedki ljudsko povest »Miklovo Zalo«, ki so jo večkrat dramatizirali, prvič pa koroški rojak Jaka Spicar. Prva uprizoritev je bila na sokolskem odru v Jesenicah, kamor smo koroški Slovenci iz Celovca in iz Roža v lepem številu poromali.

Videli smo, da Koroška od Jarnikovih časov ni rodila pomembnega slovenskega pisatelja ali pesnika — mnogi so se sicer ubadali v prozi ali pesmih, toda vrha niso dosegli — še le nekako 100 let po Jarniku se pojavi zastopnik moderne, Zupančičev in Cankarjev drug, Fran Eller, globokomiseln čustven lirik izklesanega izražanja.

Prežihov Voranc se je rad imenoval bukovnik, s tem je hotel povedati, da je bil kakor njegovi skromni predniki samouk, ki je zrastle iz ljudstva. Dolga in težka je bila njegova pot na vrh Samorastnikov, pred kratkim je izšel njegov Doberdob v drugi izdaji, o katerem sodi naš slovstveni zgodovinar Ivan Grafenauer, da vsa poplava nemških vojnih romanov nima postaviti nasproti nič enakovrednega. Utihiil je naš edini, a ob enem eden najboljših pripovednikov.

Redko in skopo se oglašja drugi bard Mežiške doline dr. Franc Sušnik, mnogo obeta Janez Grašnik s Prevalj, upamo tudi, da Joško Jurač (Kraj umira) še ni umrl. — Viri: Iv. Grafenauer, Slovensko slovstvo na Koroškem živ člen vseslovenskega slovstva. (Kor. zbornik 1946) in Fr. Kidrič, Zgodovina slov. slovstva.

